

УДК 636:638.141

**PETRO IVANOVYCH PROKOROVYCH – A FAMOUS FIGURE OF
UKRAINIAN BEEKEEPING**
**ПРОКОПОВИЧ ПЕТРО ІВАНОВИЧ – ЗНАМЕНИТА ПОСТАТЬ УКРАЇНСЬКОГО
БДЖІЛЬНИЦТВА**

Ievstafiieva I.M. / Євстафієва Ю.М.

с.а.с., аs.prof. /к.с.з.н., доц.

ORCID: 0000-0001-5914-893X

Buchkovska V.I. / Бучковська В.І.

с.а.с., аs.prof. /к.с.з.н., доц.

ORCID: 0000-0002-6574-8840

Higher education institution «Podillia State University»,

Kamianets-Podilskyi, Shevchenko, 12, 32316

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,

Кам'янець-Подільський, Шевченка, 12, 32316

Анотація: Вулик є житлом бджолоїної сім'ї і основним об'єктом роботи пасічника. Тому успіх пасічництва залежить від того, наскільки він сприяє розвитку сім'ї й прояву її продуктивних якостей, а також від зручності у роботі. Традиційне бджільництво з використанням нерозбірних вуликів вимагало вбивства бджолоїних сімей заради отримання меду. У 1814 році український бджоляр Петро Іванович запропонував першу в світі конструкцію розбірного вулика, який назвав «Петербурзьким», найкращим чином пристосований до клімату в роботі бджоляра з бджолами, не тільки забезпечує легкий доступ до стільників, але й дозволяє отримувати мед без завдання шкоди бджолоїним сім'ям. Вулик конструкції Прокоповича швидко поширився у світі.

Ключові слова: бджола, розбірний рамковий вулик, мед, бджолоїна сім'я.

Abstract: The beehive is the home of the bee family and the main object of the beekeeper's work. Therefore, the success of beekeeping depends on the extent to which it contributes to the development of the family and the manifestation of its productive qualities, as well as on the convenience of work. Traditional beekeeping with non-disassemble hives required the killing of bee colonies in order to obtain honey. In 1814, the Ukrainian beekeeper Petro Ivanovych proposed the world's first collapsible beehive design, which he called "Petersburg"; it is best adapted to the climate in the beekeeper's work with bees, not only provides easy access to the combs, but also allows you to get honey without harming the bee colony yam Prokopovich's beehive quickly spread throughout the world.

Keywords: bee, collapsible frame beehive, honey, bee colony.

Вступ.

Весною наступає ця прекрасна пора року, коли сади вкриваються білим цвітом, навколо неосяжне море кульбаби і над ними золотисті цятки літаючих бджіл. І особливо гарно буває на пасіках. Чисте, прозоре повітря, густо настояне запахами трав, духм'яного свіжого меду, ароматом квіткового пилку, ефірами прополісу знімає втому, відновлює і додає сил, оздоровлює організм. Ніхто не любить бджіл і мед так, як кохають їх українці [4, 12].

Вулик є житлом бджолоїної сім'ї і основним об'єктом роботи пасічника. Тому успіх пасічництва залежить від того, наскільки він сприяє розвитку сім'ї й прояву її продуктивних якостей, а також від зручності у роботі. Вулики повинні надійно захищати бджолоїне гніздо від холоду, різких змін температури і вологості повітря; мати достатній об'єм для розвитку сім'ї й розміщення запасів

корму; бути зручними для роботи пасічника і пристосованими для забезпечення вентиляції гнізда; за розмірами деталей відповідати біологічним особливостям сім'ї та технології виготовлення; бути пристосованими до перевезень бджолиних сімей і мати просту конструкцію та не високу собівартість. Традиційне бджільництво з використанням нерозбірних вуликів вимагало вбивства бджолиних сімей заради отримання меду. Це значно знижувало товарний характер виробництва і вело до знищення найбільш продуктивних сімей [5, 8, 9, 11].

Економічні умови в країні вимагали нових методів у бджільництві, і Петро Прокопович шукав їх. У 1814 році український бджоляр Петро Іванович запропонував першу в світі конструкцію розбірного вулика, який назвав «Петербурзьким», найкращим чином пристосований до клімату в роботі бджоляра з бджолами, не тільки забезпечує легкий доступ до стільників, але й дозволяє отримувати мед без завдання шкоди бджолиним сім'ям [5, 8].

Знаменитий бджоляр Петро Іванович Прокопович народився в 1775 році на Чернігівщині в с. Митченки Конотопського повіту в небагатій дворянській родині. Успішно закінчив Київську духовну академію, служив кадетом в кінному полку. Однак армійська служба обтяжувала його, і він незабаром вийшов у відставку. Повернувшись додому в 1798 році і побувавши на пасіці у свого молодшого брата Степана, і до 1808 року вже мав 580 вуликів, твердо вирішив присвятити життя бджільництву, стати бджолярем. Вивчав біологію бджолиної сім'ї, вдосконалював методи бджільництва. Позбавлений спадщини в 1779 році через небажання бути військовим, він придбав три десятини землі і отримав в борг трохи грошей, щоб влаштувати своє господарство, пасіку, а потім всерйоз зайнятися улюбленою справою – бджільництвом [1, 3, 7, 10].

Вулик конструкції Прокоповича швидко поширився у світі. Подальші модифікації розбірних вуликів в Європі та США також дозволили вирішити питання безпечної зимівлі бджолиних сімей. Розбірний вулик знайомої нам сучасної конструкції з'явився у 1851 році в США. І нині Україна займає одне з перших місць в Європі з виробництва меду [2, 6].

Петро Іванович сам виготовляв вулики і випробовував їх, уважно спостерігаючи за поведінкою бджіл, працював над удосконаленням догляду за бджолами, вів щоденник, займався лікуванням комах і багатьма іншими питаннями. Він був вірний своїй справі як ніхто інший. За лічені роки він став знаменитим бджолярем, створив найбільшу не тільки в Україні, але і в світі пасіку. 1839 році мав майже 3 тисячі бджолосімей, які приносили господарю до 20 тисяч крб. щорічного прибутку. Згодом його пасіка стала найбільшою в світі – вона нараховувала 10 000 бджолиних сімей. В той час переважала колодна система бджільництва, при якій бджіл обкурювали (умертвляли), перш ніж забрати з вуликів мед. При цьому, як правило, знищенню підлягали найкращі сім'ї бджіл, які збирали найбільше меду. Одночасно інтенсивно вирубувалися ліси і розорювали землі, багаті медоносними угіддями, що також вело до скорочення кількості бджолиних сімей [5, 8, 10].

У 1827 році П.І. Прокопович відкрив у своєму рідному селі першу в Російській імперії школу бджільництва, яку утримував на власні кошти. У ній

навчалися бджільництву багато селян з України, Білорусії, Башкирії, Грузії, Чехії, Угорщини, Італії, Німеччини. В школі навчалися також садівництва, городництва, виноградарству, квітникарства, письма, арифметики й співу. За 53 роки існування школи з неї вийшло 700 кваліфікованих пасічників [1, 5, 6].

Винахід П.І. Прокоповичем розбірного рамкового вулика послужив початком широкого вивчення медоносною бджолою та управління її життєдіяльністю в інтересах людини, розвитку в усьому світі рамкової системи бджільництва, призвело до нових не менш важливих винаходів світового значення – штучної вощини і медогонки, які разом узяті справили в бджільництві справжню революцію.

Прокопович П.І. багаторазово нагороджувався золотими і срібними медалями. За особливі заслуги перед Вітчизною був нагороджений орденом Святого Володимира першого ступеня. Помер видатний український бджоляр в 75-річному віці і був похований в рідному селі, на території тієї самої школи, яку створив. За своє життя надрукував понад 60 статей в газетах та журналах. Багато з його праць актуальні і на сьогодні [3, 7].

Винахід проклав початок широкого вивчення медоносною бджолою та управління її життєдіяльністю в інтересах людини, розвитку в усьому світі рамкової системи бджільництва.

Висновки.

Отже, винахід Петра Івановича Прокоповича – розбірного рамкового вулика став першою сходинкою до стрімкого розвитку бджільництва та не тільки в нашій країні, але далеко за її межами. Цей винахід став підґрунтям для інших вагомих нововведень у сучасне бджільництво, а Петро Іванович Прокопенко став знаменитою постаттю українського бджільництва.

Література:

1. Боднарчук Г.Л. Історія розвитку та сьогодення бджільництва в Україні. *Історичні записки: збірник наукових праць*. Луганськ, 2009. Вип. 1. С. 26-30.
2. Бородай І. До історії становлення дослідної справи у галузях тваринництва. *Історія української науки на межі тисячоліть*. Дніпропетр. нац. ун-т. Держ. наук. с.-г. бібл. Укр. акад. аграрн. наук. Вип. 42. К., 2009. С. 49-57.
3. Бородай І. С. Зоотехнія як історично сформована система наукового знання. *Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матер. Міжнародної наук.-практич. конф. Задерія*. Кам'янець-Подільський, 2011. С. 6-8.
4. Броварський В.Д., Багрій І.Д. Розведення та утримання бджіл. К. : Урожай. 1995. 224 с.
5. Вулик Прокоповича. (2018) URL <https://bee.net.ua/vulik-prokopovicha>
6. Дейнека Марта Розвиток вітчизняного бджільництва в світовому контексті: історичні віхи. *Історія науки і біографістика*. 2022. № 1. С. 156-169 <https://inb.dnsgb.com.ua/2022-1/08.pdf>
7. Дудинський Т.Т., Дудинська А.Т. Основи бджільництва. Ужгородське видавництво ДВНЗ УжНУ, 2012 – 136 с.
8. Загадка вулика Прокоповича (2011) URL

<https://gornich.com.ua/post/zahadka-vulyka-prokopovycha>

9. Історія винайдення вулика українцем Петром Прокоповичем (2017) URL <https://we.org.ua/kultura/narodni-remesla/istoriya-vynajdennya-vulyka-ukrayintsem-petrom-prokopovychem/>

10. Капшук В.Ю., Копиця О.В., Швацький О.А., Щербаков О.В., Бондаренко О.М. Із історії вітчизняного бджільництва. *Актуальні питання технології продукції тваринництва: II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція*. Полтава, 2017. С. 21-26.

11. Корбич Н.М., Овдієнко А.М. Розвиток бджільництва в історичному аспекті. *Актуальні проблеми підвищення якості та безпека виробництва й переробки продукції тваринництва: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (14 лютого, м. Дніпро). Дніпро. 2020. С. 189-190.

12. Рак Т. М., Яценко Л. І., Бджола протягом віків. *Вісник Полтавської державної аграрної академії* № 4. 2011 С. 86-90.